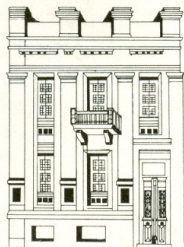

Γ. ΒΑΚΙΡΤΖΗΣ

ΚΑΤΑΒΛΗΘΗΚΕ
ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ 141 Τηλ. 4122.732

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ

Τό φύλλο αυτό
ἀφιερώνεται
στόν Γιώργο
Βακιρτζή, πού
μέ τήν Έκθεση
τῆς δουλειᾶς του
στόν Πειραιᾶ
ἀνεβάζει τό
πολιτιστικό ἐπίπεδο
τῆς πόλης μας

«ΠΑΡΑΚΤΙΑ»

ΔΟΚΙΜΙΑ ΧΩΡΟΥ

Στήν έκθεση αὐτή, ὅλη ἡ δουλειά πρωτοπαρουσιάζεται. Τά λάδια ὅμως πρωτοπαρουσιάζονται καί σάν ἀντίληψη ἐδῶ στόν Πειραιᾶ.

—Στά παράκτια συγγράφεται τό Πρῶτο καί τό Ὑστερνό.

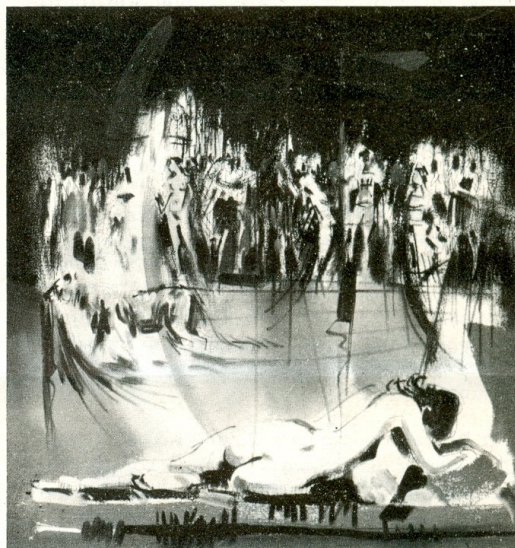
Εἶμουν πάντοτε παράκτιος ἐπιβάτης.

—Στά παράκτια συντελοῦνται ὅλα ἐκεῖνα τά πάντα.

Στά παράκτια εἶναι ἡ ζώνη τῆς γῆς καί τά σύνορα τῆς ζωῆς. Μέ ἀγκράφα ἐμένα. Ἐδῶ.

Ἐκεῖ ἀκούγεται μέσα στόν παφλασμό ὁ ἀριθμός καί ὁ ρυθμός τῆς ἀναπνοῆς.

Ἐκεῖ σῦρεται ἡ τελευταία γραμμὴ τοῦ Ὁρίζοντα κάνοντας σούμα γιά νά βρεθοῦν καί νά χαθοῦν ἀπ' αὐτά τά σύνορα...

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΜΑΣ

ΓΕΡΑΝΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ.

Ἄλλες οἱ χαρές τῆς ζωῆς εἶναι χαρές δημιουργίας — εἶχε πει κάποτε ὁ Ρωμαῖν Ρολλάν — γιά νά συμπληρώσει: «Νά δημιουργεῖς εἶναι νά σκοτώνεις τό θάνατο».

Ἐποῦτο, μερικοί σύγχρονοι ἐπιστήμονες καί αἰσθητικοί ἐκφράζονται μέ σκεπτικισμό γιά τίς σημερινές δυνατότητες τῆς Τέχνης, ὕστερα ἀπό τό ἐκπληκτικό προβάδισμα πού κέρδισε ἡ

ἐπιστημονική ἔρευνα καί ἡ τεχνολογία τῆς ἐποχῆς μας. Καί διερωτῶνται μήπως εἶναι κοντά μας ὁ καιρός πού «οἱ μηχανές θά καταργήσουν τοὺς καλλιτέχνες». Μήπως δηλαδή οἱ ἀδριανές ἠλεκτρονικές μηχανές θά μπορούν νά κατασκευάζουν ζωγραφικούς πίνακες, νά γράφουν ποιήματα καί μυθιστορήματα, νά συνθέτουν μουσική κλπ. Ἡ πρόοδος-λένε-τοῦ σύγχρονου

συνέχεια στή σελ. 8

ΑΠΟ ΤΑ «ΣΥΜΜΙΚΤΑ-ΑΝΑΛΕΚΤΑ»

(από τα ζωγραφικά, ιστορικά και βιογραφικά μου)

Ἐκπομπή ἀποσπάσματα ἄτακτα ἀπὸ τίς σημειώσεις τοῦ Γιώργου Βακιρτζή

Ὁ λόγος πού πήρα τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν ἔγγραφη μαρτυρία ἑνὸς ὀδοιπορικοῦ πού ἔγινε σέ 40 χρόνια καί πού συνεχίζει νά γίνεται μέ διαφορετικὸ τρόπο, ὁ ἰδιαιτέρως λόγος, δέν εἶναι νά ἀπαντήσω σέ ἐρωτήματα πού μοῦ ἔθεσαν μόνο οἱ ἄλλοι, ὅσο γιὰ νά ἀπαντήσω στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου τίς προσωπικὲς μου ἀντιδράσεις, κάθε φορά, γιὰ τὸ τί εἶναι καλὸ καὶ ὠραῖο στὴν πρακτικὴ συλλογιστικὴ καὶ ἐκφραστικὴ τῶν ἐνεργειῶν μου. Τί ἔκανα καὶ πῶς τὸ ἔκανα. Καὶ τοῦτο, γιὰ ἀποκαλυφθεῖ τὸ ὑπόγειο ρεῦμα, ἢ κάτοψη τῶν πράξεών μου. Γιὰ τοῦτο, ἐκεῖνα πού θά «ἀποκαλύπτονται» στὴν κίνηση τοῦ λόγου, λεπτομέρειες ἢ σύνολα, εἶναι δυνατόν νά χάνουν τὸν εἰρμόν μιᾶς λογικῆς, χρονικῆς ἢ συναισθηματικῆς τάξης, ἀλλὰ θά διατηρήσουν μιὰ ζωντανία ἀυθόρμητης ἀφήγησης. Μὴ σᾶς φανεῖ παράξενο οὔτε τόσο ἐπιπόλαιο.

Λοιπόν. Στὰ 1938 ἔχω συνδεθεῖ πλέον μέ τὸν Στέφανο Ἀλμαλιώτη.

Ταυτόχρονα, συνδέομαι μέ τὰ ἐργαστήρια, τὰ συνεργεῖα καὶ τὸ συνάφι τοῦ Μήτσου Μακρῆ, ἐκεῖ πού στεγάζονταν οἱ δουλειές τοῦ Στέφανου.

Γιγαντοαφίσεις.

Στὰ 1939 εἰσάγομαι στὴν Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν φορτωμένος μέ τὴν ἀνάλογη πείρα πού ἀπόκτησα στὰ συνεργεῖα, ἀσκημένος στὸ σχέδιο ἀπὸ φωτογραφία καὶ φυσικό, στὸ χρῶμα, στὸν τόνο ἀλλὰ καὶ στὸ μέγεθος (μεγάλῃ ἐπιφάνεια). Ἀρματομένος ἐπίσης μέ ἕνα ἄερα καὶ μιὰ δεξιότητα ἀρκετὰ ἐπικίνδυνη γιὰ τίς νέες μου ἐπιδόσεις στὸ νέο μου Ἀκαδημαϊκὸ περιβάλλον. (Πού δέν μοῦ ἦταν καὶ τόσο ἄγνωστες ἀπὸ τὰ πρῖν).

Πρωτογνώρισα τὸν κόσμον τῆς δουλειᾶς μου μέσα ἀπὸ ἀπλές χειρονομίες λαϊκῶν ζωγράφων καὶ ἐπιγραφοποιῶν, στὴν παλιὰ ζωντανὴ πολιτεία τῆς διπλῆς Κοκκινιάς. Μ' ἄρεσαν νά κάνω ταμπέλες μέ σκιές — ὅπως ἔχω ξαναπεῖ μέ φιλέτα, σέ τζάμια, σέ κρύσταλλα καὶ σέ λαμαρίνες.

Ὅταν καὶ στὰ ντουβάρια δούλευα μέ νερομπο-

γιές γιὰ μυραρίες, χασαπιά καὶ στὰ μανάβικα, ζωγραφίζοντας γράμματα, ντομάτες, μελιτζάνες καὶ φρούτα, μέ βόδια, μέ ψάρια καὶ πουλερικά, ὅταν ζωγράφιζα γράμματα, μέ καΐκια, μέ λίμνες, μέ χῆνες καὶ μέ πάπιες, καὶ εὐχαριστιόμουν πολὺ...

Ἐτυχε τὸ συνάφι πού μέ ἀγκάλιασε, μέ δίδαξε καὶ μέ ἀνάθρεψε στὰ πολὺ εὐαίσθητα χρόνια τῆς ἐφηβείας μου, νά μὴν εἶναι μόνο ξεροὶ τεχνίτες ἀλλὰ νά εἶναι στὸ σύνολό τους ἄνθρωποι μέ ἐπιθυμίες καὶ φιλοδοξίες...

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νεότερους πήγαιναν καὶ στὸ Πολυτεχνεῖο, ὅπου στὰ ἀπέραντα ξενύχτια ἀκούγονταν πειράγματα, διαλέξεις καὶ συνδιαλέξεις...

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, προφορικὰ ἐκφράζαν μιὰ πίστη στὴν Τέχνη, ζυμώνοντας ὁ καθένας τὴ σκέψη του στὰ αἰσθητικά, καὶ πρακτικὰ ἐφάρμοζαν αὐτὰ πού μάθαιναν στὰ σχολεῖα, αὐτὰ πού μάθαιναν ἀπ' τοὺς παλιούς λαϊκοὺς μαστόρους καὶ τὴ λαϊκὴ παράδοση.

Ἐξω στοὺς διαδρόμους τῆς Σχολῆς καὶ μέσα σέ κόγχες, ἀγάλματα, σπουδές ἢ βραβεῖα γλυπτῶν. Ἄκόμα θυμᾶμαι τὴ ρωμαλεὰ σπουδὴ τοῦ Μέμου Μακρῆ. Καὶ στὰ σκαλάκια τῆς Σχολῆς, στὰ προπύλαιά της, κολλητὸς καὶ ὀρθιος σέ μιὰ κολώνα πέρναγα τὰ διαλείματα ἀγνοώντας τὸ τί συμβαίνει γύρω μου. Ἐκτοτε, ποτέ δέν ξεχώρισα ἀπ' αὐτὴ τὴν κολώνα, πού μέ τὰ χέρια πίσω, τὰ δάχτυλα χὰιδευαν τίς πτυχές στὸ μάρμαρο, θά ξαναπάω σ' αὐτὴ τὴν κολώνα προσκυνητῆς καὶ καθιστὸς.

Ἐτσι περίπου πλέκεται μιὰ ζωὴ, πολλές ζωές, ἀδιαχώριστα δρώμενες. Ὑφαίνεται στὸν ἀργαλειό μας καὶ στὰ παράκτια τῆς παραμεθόριος, ἡπροσωπικὴ μας χαρὰ καὶ εὐθύνη γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὰ δάνεια, τὴν πλαστικὴ μας χειρονομία σπέρνοντας.

* * * *

Τὸν Τσάρλυ Τσάπλιν δέν εἶχα ποτὲ τὴ χαρὰ νά τὸν ζωγραφίσω στὰ Σινεμά. Διότι, ἀφίσεις ἔτοιμες καὶ χιουμοριστικὰ πλακάτ συνόδευαν τίς ταινίες του. Τώρα καὶ μερικὰ χρόνια, ἔχω τὴν εὐτυχία νά τὸν παραθέτω μέσ' στὴ ζωγραφικὴ μου.

Ὁ Σαίξπηρ, ὁ Πिकासό, ἡ Ἁγία Τράπεζα τῆς ἐκκλησίας, τὸ Φανάρι τοῦ Διογένη, ὁ Γκάτσο, ὁ παπουτσῆς τῆς γειτονιάς τοῦ ἐνός νά ταιριάζει

μέ τό μανάβη τοῦ ἀλλουνοῦ καί νά βρίσκουν δικαίωση στούς οἴκους ἀνοχῆς καί σέ ἐκείνους τούς ἐκδοτικούς. Στό σημείο αὐτό μαθαίνουμε Ἑλληνικά, ἀπορίπτοντας κάθε ξένο. Ἀπορίπτοντας κάθε περιττό. Ἐδῶ γράφουμε γιά τή γιγαντοαφίσα, τή ζωγραφική, τίς γραφικές τέχνες, γιά τό Ροντέν, τόν Μπουρντέλ, τά κινηματογραφικά ἔργα καί τίς ταινίες, γιά τόν Φελλίνι, γυμνάζοντας ὁ ἕνας τόν ἄλλο, κουβαλώντας τά ταιριαχτά καί τά ἀταίριαχτα, φέρνοντας τά ἀποβραδινά στά πρωινά...

Τή χαρά καί τήν εὐτυχία μου τή συναντοῦσα στό φόρτε μου, ὅταν ἀναλάμβανα νά ζωγραφίσω μάξες, ἄλογα, ἀνθρώπους, βουνά, πεδιάδες, κόσμο, πλῆθος, οὐρανοῦς ἀγάλλοντες καί πυρπολημένους, τοξότες, ἀεροπόρους, ἔε...ἐκεῖ εἶμουν ἡ Μέγας Στρατηγός: Ἀδύνατο νά μέ πιάσουμε στήν ταχύτητα καί στά στρατηγήματα. Κι ὅταν ἔκανα πτυχές ἀπό μετάξια, ἀπό βελούδα, ἀπό πετσιά, μπότες καί παπούτσια καί καδένες καί ἀσημικά καί χρυσαφικά καί καπέλλα...

* * * *

Οἱ νύχτες πάντα μέ συγκινοῦν. Γιατί θά προσφέρουν τή μέρα. Ἐκεῖ ἀνάμεσα εἶναι πού ἀναβρίσκομαι. Χαμογεῶ καί ὀργιάζω...

Γιά τόν Ρέμπραντ, ἡ ψαρόκολλα μοῦμαθε γιά τό φωτισμό του.

Κι ὄχι τό φωτισμό στό φῶς, παρά στό σκότος... Καμμιά φορά τόν Ρέμπραντ, τόν συναντοῦσα σέ ὁδοφράγματα, ἄν θυμᾶμαι καλά...

Ἐποψιάζομαι πῶς εἶχε πάρει τό μάτι μου καί τόν Μάξ Ἔρνεστ, τόν Τζακομέτι, νομίζω καί τόν Ντιέπολο.

Μοῦρχονται στό νοῦ καί ὁ Βεάκης, ὁ Ἀργυρόπουλος καί ὁ Ἐλύτης, καί ἄλλους τέτοιους τρανοῦς εἶχε πάρει τό μάτι μου ἐκεῖ. Δασκάλους, πολλοῦς δασκάλους, ἀπόχτησα καί ἀποχτῶ. Κάθε λογιῆς...

Φιλοσόφους, ἐπιστημονικούς γλεντζέδες, ἀρτίστες, μογιατζήδες καί καρaboμαραγκούς. Κι ἡμίαντα μου παροῦσα.

Ἐκεῖ πού συναρπάζομαι εἶναι ὅταν μαθαίνω τοῦς δασκάλους τῶν δασκάλων μου. Καί τότε πιά ἀχόρταγος ἀναζητῶ τοῦς δασκάλους, τῶν δασκάλων τῶν δασκάλων μου.

Ἐκεῖ πάλι πού ἀναβρίσκομαι καθισμένος, ἀναπαυτικά σέ πολυθρόνα βικτωριανοῦ στύλ, στά σπῆλαια τῶν σπηλαίων μέ τοῦς Βίσσωνες καί τά ζαρκάδια.

Ἄουου κολατσιζοῦμε χαρούμενα λευκοί καί μαῦροι, κίτρινοι, πράσινοι καί κόκκινοι...

Ἄ Ο Λάμπης τῆς Καλλιθέας, οἱ βαφτισιμιές μου

οί μικρές, οί μογιές μου, τά Βουρλά και τά πινέλα μου, τό γαιδουράγκαθο κι οί πετονιές μου και ό Χριστός τής Δεύτερης Παρουσίας του Μικελάντζελο.

Ζωα και Πλάση στά 2.001 και κάτι...

* * * *

Άλήθεια, μέ τό άλογο τάχα πάντα πολύ καλά, όπως μέ τους ανθρώπους και μέ τά ψάρια του Ειρηνικού. Μέ ένα σπάρο, μέ ένα γύλο, μέ ένα σπουργίτη τάχα καλά. Πολλές φορές έκλεψα από τον Παρθενώνα αλόγατα και καβαλώντας τα γινόμεν Πήγασος. Τό άλογάκι τής θάλασσας, πάλι, μέ κάνει νά γίνομαι μωρό παιδί. Τό κορμί του άλόγου έχει σπουδαιότητες και θέλει μεγάλη προσοχή.

Μοιάζει πολύ μέ καμαρωτή μπρατσέρα. Έχει ένα λαιμό γερό τό άλογο, νευρικό, που καρφώνεται σφηνωτά στά δύο του ύπεροχα στήθια. Έ Η χαιτή προστατεύει τό λαιμό. Δίνει άέρα στά πανιά. Τό κεφάλι μέ τά μπρούτζινα σαγόνια βιδώνονται σφιχτά πάνω στη ραχοκοκκαλιά του, τά μάτια ανθρώπινα, πονετικά και άγρια. Και τά ρουθούνιά του σφυγμός. Έ Ο κορμός του Παρνασσός, μέ δύο μεγάλα όροπέδια στά πισινά. Μέ τήν ούρά τσαχπίνα, άνάμεσα. Τά μπροστινά τά πόδια, τά λιγνά, τά γινιασάρικα. Τά πισινά, ακρίδας πόδια.

Τά ίδια θά επαναλάμβανα για τό κορμί τό θηλυκό, μιās κόρης. Μιά λυγερή φοράδα. Και ή ήβη της. Που είναι ή μήτρα για νά μπώ. Φαράγγια του μαυροβουνιού. Του Παρνασσού Φαράγγια.

Μέ τους δρυμούς και ποταμούς...

* * * *

Έ Ο κινηματογράφος μου έμαθε τό θέατρο. Και άλλα πολλά μου έμαθε ό κινηματογράφος. Μεγάλη εφεύρεση ή κίνηση τής είκονας «εγγεγραμμένης στά μητρδα μιās ζελατίνας» και στά καλά καθούμενα. Μέ τά πάρε — δώσε στά γυρίσματα στά πλατά, στά ύπαίθρια εργαστήρια, τόσα χρόνια γιγαντοάφισας - που είναι μία μορφή κινηματογραφικού μοντάζ - πολλά χρόνια στά ζενερίκ ντέ φίλμ, αρχικούς ταινιών, πήρα τήν άπόφαση νά γίνω και λίγο σκηνοθέτης. Μέ λίγα λόγια «άρπαξα».

Και στίς δουλειές μου τίς επαγγελματικές, μέ τή φωτογραφική μηχανή τά ίδια κάνω. Σκηνοθετώ τοικνισμένα και κάπως επιδεικτικά. Και στη ζωγραφική μου, τά κάνω χωρίς νά τό πώ χωρίς νά τό θέλω...

Στά 1960 «λογικεύομαι».

Κι έχασα έκτοτε τήν ήσυχία μου μέ τά λιθογρα-

φεία, τά τυπογραφεία και τά Έπουργεία...

Δέν ήξερα τή γοητεία τής σάρκας τους μηδέ του πνεύματός τους.

Μιλώ για τά στοιχεία. Τά γράμματα. Ξέρετε, ή τυπογραφική κάσα είναι μία πολιτεία.

Σέ κάτοψη. Τήν περίοψη και τήν όψη θά τήν κάνει ό Μάστορας, ό Στοιχειοθέτης. Μέ τέτοια μυστηριώδη ταχύτητα, εύχέρεια και εύλυγισία και άρθρωση, που μήτε στο μιλητό.

Έ Ο Λόγος και τό Πνεύμα, ή Ποίηση, εισχωρούν μυστηριωδώς στά έντός των γραμμάτων. Μέ μία τάξη χιλίων πεντακοσίων έτών.

Χωρίς τήν προϊστορία...

* * * *

Τέλος και προς τό παρόν, λέω πός κάθε πράξη μας κρίνεται και συγκρίνεται από μόνη της. Στην ώρα της και μέ άπόσταση. Ταυτόχρονα όμως, οί πράξεις μας συσσωρεύονται ή μία πλάϊ στην άλλη, συμπαρατίθενται δυναμικά και τελικά ένσωματώνονται προς τό άκέραιο. Έ Οπου μένει ή πιτιά και ή θωριά του συνόλου του ένός: ή ενεργητική παρουσία μας. Έ Έτσι λέω, προς τό παρόν.

Έ Από τίς σημειώσεις μου

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

Έ Η Ποιητική γίνεται από τά πρώτα αρχικά ύλικά (στοιχεία και όνειρα) που επιλέγει ή ανακαλύπτει ό τεχνίτης μέσα από τήν άπειράριθμη ιστορία και τή δυναμική φαντασία, από βιωμένα και άβίωτα δεδομένα.

Για νά εκφραστεί και νά οικοδομήσει οικοδομώντας τό έργο του μέ κάθε μορφή τέχνης ή άλλης πράξης.

ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ (ΜΟΥ)

— Έ Αστερισμοί, άναπνοή, πλημμυρίδες, ρυτίδες, πτυχές, ριπές, σχηματισμοί, παράκτια, κόγχες, λόγχες, κυπαρίσσια, σιωπή, όχθες παραμυθιών, τά χώματα τής γής, ή χάρη των παιδιών, τής σάρκας, τής ψύχας...

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ὁ Γιώργος Βακιρτζής, μικρασιάτης στὴν καταγωγή, γεννήθηκε στὴ Μυτιλήνη στὰ 1923.

Μετὰ τὴν πρώτη προσφυγιά ἦρθε ἡ δεύτερη. Ἡ οἰκογένεια Βακιρτζή ἔφτασε στὸν Πειραιᾶ κι ἔμεινε γιὰ 15 χρόνια στὴν Παλιά Κοκκινιά (Ἁγία Σωτήρα).

Ὅπου ὁ ζωγράφος ἔζησε τὰ εφηβικά του χρόνια. Μετά...

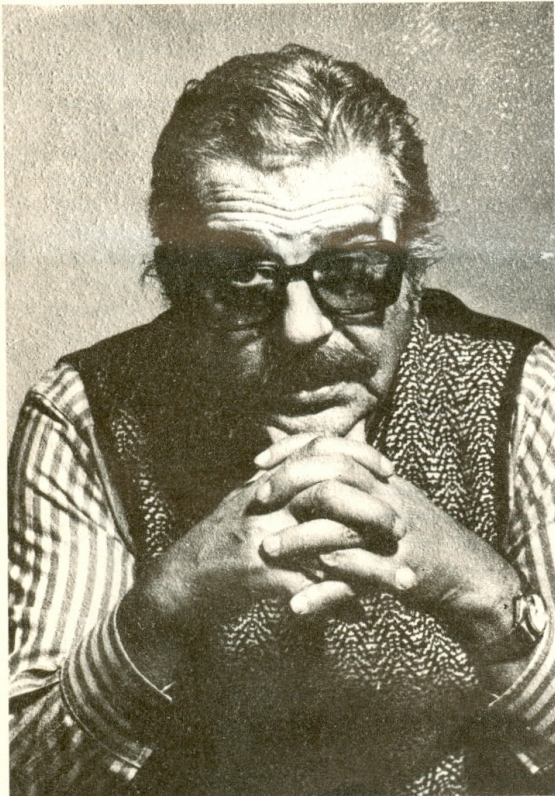
Σπούδασε ζωγραφικὴ στὴν Ἀνώτατη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ἀθήνας (καθηγητὴς του ὁ Ἀργυρός καὶ - γιὰ ἕνα χρόνο - ὁ Παρθένης), ζωγραφικὴ καὶ χαρακτικὴ στὴν ECOLE DES BEAUX στὸ Παρίσι (καθηγητὲς του οἱ SOUVERBIE καὶ GOERG).

Ἀπὸ φοιτητῆς πρόσεξε, σπούδασε κι ἀσχολήθηκε μὲ τίς Γραφικὲς Τέχνες.

Στὸν κινηματογράφο τὸν ἀπασχολοῦν οἱ ἀρχικοὶ τίτλοι ταινιῶν (GENÉRIQUES) ποὺ ἐφαρμόζει ἐδῶ (Φίνος Φίλμς) καὶ στὸ ἐξωτερικὸ (LABORATOIRE L.T.C. PARIS).

Ἀπὸ τὸ 1949 παρουσιάζεται σὲ ὁμαδικὲς ἐκθέσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ.

Ἀπὸ τὸ 1952 συμμετέχει σὲ πολλὲς Πανελληνίους ἐκθέσεις.

Ἀπὸ τὸ 1960 πραγματοποιεῖ ἀτομικὲς ἐκθέσεις στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἐπαρχία (1960 «Νέες Μορφές», 1966 «Ἀρχιτεκτονική», 1970 «ASTOR», 1971 «Νέες Μορφές», 1973 «Ἔρα» καὶ γκαλερί «Βαράγκη», 1972 — 73 ἐκθέτει στὴ Χαλκίδα, Μυτιλήνη καὶ Κύπρο (γκαλερί «Ἀργῶ»), 1974 «Νέες Μορφές», 1975 «Κοχλίας» Θεσ/νίκη, 1977 «Νέες Μορφές» Ἀθήνα).

Στὸ ἐξωτερικὸ, πρόσφατα, παίρνει μέρος στὶς Ἐκθέσεις ποὺ ὀργάνωσε ἡ Ἐθνικὴ μας Πινακοθήκη:

— στὴ Διεθνή Ἐκθεση Πλαστικῶν Τεχνῶν, Βελιγράδι '77

— στὴν Πανβαλκανικὴ Ἐκθεση Βουκουρεστίου, Ὀκτωβρίου '77

— στὴν Ἐκθεση Σύγχρονης Ζωγραφικῆς τῆς Στουτγάρδης (INSTITUT FÜR AUSLANDSBEZIEHUNGEN), Μάης '78.

— στὴν Ἐκθεση «Σύγχρονοι Ἕλληνες Ζωγράφοι καὶ Χαρακτές», Λευκωσία, Ὀκτωβρίου '78

— στὴν SECONDE RENCONTRE INTERNATIONALE D'ART CONTEMPORAIRE, Παρίσι, GRAND PALAIS, Νοέμβριος '78.

Ταυτόχρονα ἐργάζεται καὶ ἐπεξεργάζεται, γιὰ πολλὰ χρόνια, τὴν Ἀφίσα, τὴ Γιγαντοαφίσα καὶ τίς Γραφικὲς Τέχνες.

Κάνει ἐξώφυλλα, εἰκονογραφεῖ βιβλία καὶ ἐπιμελεῖται ἐκδόσεις.

Γράφει ἄρθρα μελέτες καὶ δοκίμια γιὰ τὴν Τέχνη καὶ τίς Ἐφαρμογές της.

Δίνει σειρὰ ἀπὸ διαλέξεις γιὰ τὴν Τέχνη καὶ τίς Ἐφαρμογές της.

Ἐκδίδει βιβλία («25 Ἀφίσες», «Ἡ Γιγαντοαφίσα τοῦ κινηματογράφου», «Ἡ Λαϊκὴ Ἐπιγραφή στὴν Ἑλλάδα»). Γράφουν γι' αὐτὸν ἑλληνικὲς καὶ ξένες ἐγκυκλοπαίδειες, ἑλληνικά καὶ ξένα περιοδικά.

Τελευταία ταξίδεψε στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ ἐπίσημα προσκαλεσμένος, σάν μέλος τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ ἐπέλεξε τίς Ἀφίσες γιὰ τὴν Ὀλυμπιάδα τῆς Μόσχας 1980.

Ἔργα του ὑπάρχουν στὴν Ἐθνικὴ Πινακοθήκη καὶ σὲ Ἐπαρχιακὲς, σὲ Δημαρχίας καὶ Δημόσιους χώρους καθὼς καὶ σὲ ἰδιωτικὲς συλλογὲς ἐδῶ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ.

Σημεῖα ἀπὸ κριτικὲς (1975 — 1978)

Νομίζω ὅτι δὲν θὰ σοῦ ἔγγραφα ὅμοια, ἂν ἔγγραφα κριτικὴ. Γιατί ἐκεῖ χρειάζεται μέτρο καὶ μέτρημα γιὰ μιὰ τοποθέτηση ἀνάμεσα σὲ ἄλλους, ἀπέναντι στὸ κοινό, σὲ εἰδικὴ προσφορά, ἀναφορὰ κ.λ.π., κ.λ.π. Δὲν θέλω καθόλου νὰ πῶ ὅτι δὲν ἔχεις κάνει προσφορά...

Νομίζω ὅτι ἐσύ σὲ μέτρα δὲν χωρᾶς. Δὲν θέλω νὰ σὲ γελάσω κι ἀμέσως ξεκαθαρίζω. Ὅχι γιατί εἶσαι τόσο μεγάλος ὥστε νὰ μὴ χωρᾶς. Ἀλλὰ γιατί ἐσύ

δέν έχεις μέτρο και μετρήματα και άλλοιώνεσαι σάν άνθρωπος, αν σέ τοποθετήσουν έτσι. Ίσως και τό ελάττωμά σου είναι αυτό. Σέ κάνει πού λένε και κάνεις, ό,τι σέ πιάνει γρήγορα, εύκολα - γιατί τό μπορείς, - βγαίνει, και μετά άλλη ιδέα, άλλος ένθουσιασμός, άλλο ξεθέωμα δουλειās - και αυτό τό μπορείς νέα παραγωγή...

Ίσως εδῶ σκέφτομαι επιβάλλεις αυτό πού ακριβῶς είσαι. Στραφτερή ιδέα συσχετισμού, άρπάγματος αυτής τής ασύλληπτα τολμηρής, αλλά σωστής και αποκαλυπτικής, επιπροβολής θά έλεγα, τής φωτογραφίας τών χίπιδων στον Ραφαήλ.

Άκόμη και ή γρηγοράδα εδῶ σέ εϋνοεί, εκφράζοντας, ακριβῶς αυτό πού «άστραψε» μέσα σου, όσο άστραφτε, μέ τήν έξαψη του και άπ' τήν άλλη μεριά μέ τήν ικανότητά σου να τό μεταφέρεις άμέσως σέ γραφή, κατάλληλη εδῶ, πού κρατῶ τήν άμεσότητα του πρώτου σχεδιάσματος και συγχρόνως τή γνώση του στισίματος και τήν άνεση τής έξοικίωσης μέ τή μεγάλη επιφάνεια. Όποτε κι άπ' αυτήν τήν πλευρά, πλήθος (σήμερα) - μέγεθος (τότε) μοιάζει να προεκτείνεται σάν ιδέα. Έγώ λέω πώς εδῶ «παρήγαγε» τόν έαυτό σου...

Έλένη Βακαλό
Γενάρης '75

Τόν άκούω μέ τό ένα αυτί μου και τόν κοιτῶ μέ τό ένα μου μάτι. Τό άλλο αυτί άκούει άλλους ήχους, παλιούς, χρόνια πίσω, και τό άλλο μάτι χαζεύει τριγύρω, τίς στοιβες από τελάρα πού πνίγουνε τό τεράστιο άργαστήρι. Ό Γιώργος Βακιρτζής και οι ζωγραφιές του...

Ό Βακιρτζής είναι όλόκληρος ζωγράφος, κι έτσι ό,τι πιάνει γίνεται ζωγραφική. Καλή, κακή, αυτό είναι άλλη περιπέτεια, άς τό κρίνουνε αυτοί πού ξέρουνε. Έγώ ξέρω μονάχα πώς ό Βακιρτζής κι οι ζωγραφιές του είναι σάν τό ποτάμι πού κατεβαίνει. Ό,τι σέρνει μαζί του τόχει κάνει κιόλας δικό του, και κυλάνε όλα μαζί...

Στέκουμαι μέ δέος μπροστά στα ζωγραφίσματά του, μπροστά στον φοβερό όγκο από εικόνες πού άραδιάζει μπροστά σου ό ζωγράφος, μπροστά στους φανερούς και τούς μυστικούς κόσμους πού ξεδιπλώνονται στα έκπληκτα μάτια σου. Γιατί οι κόσμοι του Βακιρτζή είναι και δικοί μου κόσμοι, και δικοί μας βέβαια. Ό Βακιρτζής τούς κατάγραψε, αυτό είναι όλο...

Ό Βακιρτζής είναι παλιός, μέ τήν βαθειά σημασία τής λέξης. Είναι «κληρονόμος» και τό ξέρει...

Ό Βακιρτζής ζή και «τόρα» και «τότε»...

Σωρεύει μέσα του ζωές, όχι μιá ζωή, πολλές ζωές, μεταψυχωμένες από ζωγράφο σέ ζωγράφο, από αιώνα σέ αιώνα. Ή και όχι ζωές ζωγράφων, αλλά ζωές χτιστάδων ή ναυπηγών, ή σιδεράδων...

Νίκος Κούνδουρος
Περιοδικό ΖΥΓΟΣ
Σεπτ. — Δεκ. '74

Κόσμος - θέαμα - δράμα - τραγωδία.
Προσθέτω: μνήμη.

Οι τέσσερις πρώτες λέξεις είναι ή συντομογραφία του ίδιου του ζωγράφου για να εκφράση τήν κίνηση και τά κίνητρα του εικαστικού του χώρου. Η μνήμη είναι ή δεσπόζουσα όμως του συνόλου του έργου του.

Μνήμη πολλαπλή, κληρονομημένη, νόστος ιστορικής καταγωγής, εμπειρίες ζωής και εμπειρίες από τόν καθολικό κόσμο τής τέχνης.

Η δομή τής παράθεσης, πού προϋπήρχε, εδῶ δεσπόζει και μέσα στα διάφορα πλάνα πού αποτελούν τόν πίνακα, ό υπεύθυνος και άγωνιστικός Βακιρτζής χωρίζει και μαζί συνθέτει μνήμες προσωπικές και ιστορικές, άλλοτε σάν διαμαρτυρία, άλλοτε σάν ύμνο δοξαστικό, μά πάντα ξεκινώντας από τόν άνθρωπο και τίς χειρονομίες του, από τά όνειρα, τά ξεσπάσματα, τίς συγκρούσεις και τό διαρκές βάδισμά του, βάδισμα πανανθρώπινο και γι' αυτό συναντιούνται επώνυμες και άνώνυμες κορυφαίες στιγμές, πρόσωπα, σύμβολα, Σαρλώ, Καραγκιόζης, πολεμιστής του Βιετνάμ, αυτοκράτορες Βυζαντινοί, κούροι και άναπαραστάσεις μεγάλων ζωγράφων — ό Ρέμπραντ, ό Γκόγια, ό Γκρέκο σταθήκανε οι μεγάλοι δάσκαλοί του — πρόσφυγες τής Μικράς Άσίας, άδελφια πού άλληλοσφάζονται, ιστοί караβιών, ό Νιζίνσκυ ή μιá χορεύτρια του Ντεγκά, κι όλα αυτά μέσα στην ίδια σύνθεση, κάγουν τήν παγκοσμιότητα πού είναι και ή Θρησκευτικότητα του ζωγράφου. Θα τελειώσω λέγοντας πώς από τόν Βακιρτζή περιμένουμε τώρα τό μεγάλο τέμπλο τής εκκλησίας του: τό τραπέζι του Μυστικού Δείπνου έχει κιόλας στρωθῆ.

Τατιάνα Γκρίτση — Μιλλιέξ
ΕΠΙΚΑΙΡΑ, ΑΠΡΙΛΗΣ '78

Μιά άπ' τίς δοσμένες κυριαρχικές γραμμές τής δουλειās του ζωγράφου πού μας άπασχολεί είναι ή άπίστευτη τεχνική του δεξιούσνη. Αυτό στέκεται σάν ένα στοιχείο μέ διαφορούμενη επίδραση στη δουλειά του. Μπορεί ό Βακιρτζής να τό χρησιμο-

ποιεί και δεν μπορεί να κάνει αλλιώς, μά ταυτόχρονα τό αντίμαχεται μ' όλη τή συνείδηση του έργου πού θέλει νά προκύψει. Θέλουμε νά πούμε πώς δεν ξεκινά απ' τή μορφή του, δεν αυτοσχεδιάζει τις ζωγραφικές του μορφές παίζοντας άνέμελα μέ τό ύλικό του, όπως θά μπορούσε νά κάνει ένας δεξιοτέχνης. Ό ζωγράφος ζει τήν ώριμη περίοδο τής «καλλιτεχνικής του δράσης»...

Μέ τό ζωγραφικό του λόγο απευθύνεται κυρίως στό κοινό αυτό πού τό γνωρίζει από πιό μπροστά και πού κρατά πάντα παρόν στή συνείδησή του, όταν διατυπώνει μέ τις εικαστικές μορφές του τό μύθο τους, χρησιμοποιώντας τό κοινά βιωμένο ύλικό, μνήμες πού δεν μπορεί κανείς νά τις διαγράψει εύκολα. Αφηγείται κάτι τό κατανοητό, τό προσιτό σ' ένα κόσμο πού έθρεψε και τρέφεται απ' τό έργο του. Η τέχνη του παραμένει έτσι ανοιχτή στό θεατή, πού τόν προϋθέτει. Πετυχαίνει έτσι τόν πρώτο - πρώτο παράγοντα, μιá πρώτη προϋπόθεση για τή δική της βιοσιμότητα. Γιατί κείνος πού κρίνει τελικά είναι αυτό τό κοινό πού συντροφεύει τό ζωγράφο κι όταν είναι μοναχός. "Αν τό κοινό αυτό άναγνωρίσει τό έργο για δικό του, τό έγχείρημα πέτυχε...

Η διεισδυτικότητα πού έχει αναπτυγμένη ό ζωγράφος απ' τήν κοινωνική του εμπειρία, κι ή πλαστική του εύρηματικότητα πού έχει πετύχει απ' τή θητεία του στόν κόσμο τών μορφών, καταλήγουν νά παρουσιάσουν τή θέση πού έχει ό ίδιος απ' τόν κόσμο πού τόν περιβάλλει, τό ίδιο και τό κοινό του.

"Αλλωστε, κείνο πού μετρά σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι ό λόγος, κι αυτός είναι πέρα για πέρα δικός του. Τό έπος τούτο έχει συλληφτεί στά σύνορα τής φαντασίας του ζωγράφου και του κοινου του και γι' αυτό μäs άφορά όλους. "Όλοι μας ξαναζούμε, τό δράμα μέσα στό εικονιστικό παρόν τής παράστασής του. Κι ή κριτική πού τό πλησιάζει για νά διακρίνει τά ύφος, γίνεται τελικά «σημαντική»...

Η γραφή του άνήσυχη, νευρώδης, και περιεκτική φορτισμένη μέ τόσες πλαστικές μνήμες κι από άλλες δοκιμές του ζωγράφου, κρατώντας πάντα έναν μόνιμο αντίλογο μέ τήν άπίστευτη δεξιοσύνη του στό χρώμα και στό σχέδιο και μέ μιá διάθεση έντονα έκφραστική, δηλαδή έξπρεσιονιστική, οργανώνει και κινητοποιεί τόν κόσμο του και προβάλλει τή μεριά του θεάματος πού θέλει νά φωτίσει μέ τή ζωγραφική του.

Γ. Πετρήs,
Δεκέμβρης '77

...Και όμως σπανία περίπτωση ξεχασμένη — ήθελα νά κουβεντιάσω μέ λεπτομέρειες γι' αυτά πού έβλεπα. Ό έρεθισμός ήταν άμεσος και ένεργός. Γιατί εγώ είμαι άνθρωπος του θεάτρου και ό,τι έβλεπα ήταν θέατρο. Καθαρό θέατρο. Παραστάσεις θεατρικές εν εξελίξει...

Ό Βακιρτζής δεν είναι ό πρώτος, ούτε φυσικά θά είναι ό τελευταίος, πού ζωγραφίζει άφηγούμενος, εξιστορώντας, εξελίσσοντας σε μιá επίπεδη επιφάνεια, μιá πολύεδρη, πολυεπίπεδη ιστορία...

Δεν άναπαριστά. Διηγείται άποσπασματικά, έλλειπτικά. Έχει έμμονες ιδέες και άνεξίτηλες εικόνες, πού έρχονται και ξανάρχονται σταθερά οι ίδιες...

Και τό ένα έργο του Βακιρτζή είναι: τό πανηγύρι μäs ήττημένης ζωής. Μέ όλες τις παράτες του πανηγυριου και μέ όλη τήν άπελπισία τής ήττας...

"Όλοι οι ήρωες, οι πρωταγωνιστές παρόντες. Μά τό πιό σπουδαίο: μαζί τους μιá ζωή πού κυλάει σταθερά και άδιάφορα, κολλητά πάνω τους, σχεδόν άσχετη, αλλά ύπαρκτή, άπαιτητική. Είναι ή ζωή πού άδιαφορεί για νίκες και ήττες...

Σ' αυτόν τόν άσταμάτητο πόλεμο δεν ύπάρχουν όπλα. Ό άφοπλισμός έχει επέλθει, τά όπλα έχουν παραδοθεί. Μόνο όπλο πού επανέρχεται στους πίνακες, ή ξιφολόγη του Τσάρλυ Τσάπλιν, πλαγιαστή στόν ώμο του - φρουρά μäs εγκαταλειμμένης σκοπιάς...

Τό θέατρο εν δυνάμει. Μέ τά κλασικά και τά μοντέρνα στοιχεία του. Μέ τούς διαλόγους, τά «κατ' ιδίαν», τόν εξάρχοντα, τόν άφηγητή, τόν άσχοντα, τόν εξάγγελο, τό ίντερμέτζιο και τόν κωμικό. Και πάντα, παντου ό χορός. Δρών και άπέχων. Μάρτυς τών δρωμένων και κύριος ήρωας.

Ό χορός - κυρίως αυτός - ξαναβρήκε στόν Βακιρτζή τή χαμένη του θεατρική έκφραση. Ηρθε στους πίνακες μέ τήν άρχαία του άπαίτηση και μέ τήν άκαταμάχητη δύναμή του. Φυσιολογικά, οργανικά, μέ γερό ένστικτο και μέ γερές ρίζες, ό Βακιρτζής ξανααισθάνεται σήμερα τή θεατρική σημασία του χορου και τόν άποσπά από τις μεγάλες στιγμές πού πήρε μέρος, για νά τόν ξαναδώσει μέσα από τήν άποκάλυψη τής τέχνης, στή θυμική άποκατάσταση τής ιστορίας.

Έχοντας άπελπιστεί τά τελευταία χρόνια από τό έλληνικό θέατρο, τήν άνεξέλικτη ζωή του, τή θανατερή «προστασία» του από ήμιθανή σώματα και πνεύματα, χαίρομαι πού ξαναβρήκα ένα ζωντανό, παλλόμενο, ύψηλου ήθους και άποτελεσματικότητας έλληνικό θέατρο. Τό έλληνικό θέατρο του ζωγράφου Γιώργου Βακιρτζή.

Μηνäs χρηστίδης

συνέχεια από τη σελ. 1

πολιτισμού είναι αντιπνευματικός παράγων, μιά και έχει άρχισει νά εκδηλώνεται από χρόνια «ένας ανταγωνισμός μεταξύ έπιστήμης και τέχνης, μεταξύ θετικού πνεύματος και φαντασίας».

Αν δεχτούμε τό άξίωμα πώς ή Τέχνη συντηρεί και διασώζει τήν όμορφιά τής ζωής και πώς αυτή ή όμορφιά τής ζωής, παίρνει τήν ιδανική τής έκφραση μέ τό αισθητικά ώραίο, πού είναι γέννημα τής δημιουργικής ανθρώπινης φαντασίας, τότε μπορούμε νά αντιμετώπισουμε όλες τές άπαισιοδοξίες πού εκφράζονται όχι μόνο γιά τήν επιβίωση τής Τέχνης, αλλά γι' αυτή τήν ίδια τήν αναγκαιότητά της. Γιατί συμπέρασμα τών σκεπτικιστών, «όσο ή Έπιστήμη προχωρεί ή Τέχνη παρακμάζει», είναι άμφίβολης άξίας, πού κινείται έξωτερικά, άγνοώντας ή παραγνωρίζοντας τές βαθύτερες παρορμήσεις του ανθρώπου και τές άπεριόριστες δυνατότητές του. Κι αυτές οί δυνατότητες, μέ τή διερευνητική τους ουσία και τή δημιουργική περιέργεια, δέν είναι ποτέ δυνατόν νά περιοριστούν στην ψυχρή επιστημονική έρευνα και στή μηχανική λειτουργία τής ανθρώπινης ζωής. Κι όπως έχει διατυπωθεί, μπορεί τό επιστημονικό έργαστήρι νά θριαμβεύει στίς μέρες μας, ή έπιστήμη όμως σαν σκοπός περνάει βαθύτατη κρίση. Ένώ ή Τέχνη είναι μιά αναγκαία έκφραση τής έσωτερικής μας ζωής, μέ λυτρωτικό χαρακτήρα, χωρίς χρηστική άξία, πού μάς άποκαλύπτει τήν όμορφιά τής ζωής, μάς άνοίγει τές πύλες του όνειρου και έφοδιάζει τόν «κολώνες φωτός» ίκανές νά «στηρίζουν τόν κόσμο».

Ο σημερινός κόσμος παραδέρνει σέ τραγικά άδιέξοδα. Η επιστημονική πρόοδος παρά τά όσα πρόσφερε και προσφέρει στόν άνθρωπο, δέν κατόρθωσε νά τόν κάνει καλύτερο. Ο έξανθρωπισμός πού όλο και περισσότερο απομακρύνεται, σέ σημείο νά κερδίζει επικίνδυνα έδαφος ή άσκήμια και ή άγριότητα. Βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα χυδαίο κομπασμό τής τεχνολογίας, πού ο άνθρωπος φορέας της δέν κατορθώνει νά τόν χαλιναγωγήσει. Κι ενώ ξεκίνησε νά μάς ανακουφίσει, άρχισε θανάσιμα νά μάς άπειλεί. Βασική αίτία τό κοινωνικό σύστημα, πού τήν τολμηρή ανανέωσή του, τήν έμποδίζουν άπληστοι διαχειριστές τής ανθρώπινης μοίρας. Κι αυτή ή άπληστία γίνεται άρρώστεια και τρέλα, πού διοχετεύεται, μέ τήν κατανάλωση τών «ειδών πολιτισμού», και στόν άπλό καθημερινό άνθρωπο, μεγαλώνοντας τήν

σύγχυση, τήν άσφυξία και περιορίζοντας τήν ικανότητα έπιλογής και σωστού προσανατολισμού.

Η Τέχνη είναι ένα ανθρώπινο μετερίζι, πού δέν πρέπει νά τό μηχανοποιήσουμε, αν θέλουμε νά ξαναβρούμε «τό δρόμο πού ξεκινάει άπ' τήν ψυχή και επιστρέφει πάλι στην ψυχή». Μέσα στόν σημερινό χαλασμό και τήν έκπτωση τών άξιών, είναι ένα όνειρο πού θά μάς στοιχίσει αν τό στερηθούμε, και μιά έλπίδα νά ξαναβρούμε τά φτερά μας γιά ένα καινούργιο λυτρωτικό τίναγμα, πέρα άπ' τό άδιέξοδο και τό χάος πού κατασκευάσαμε.

ΓΕΡΑΝΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ. Συγγραφέας και ποιητής από τούς πιο αντιπροσωπευτικούς τής μεταπολεμικής γενιάς. Έγραψε δέκα ποιητικές συλλογές άπ' τές όποιες ή συλλογή του «Τά Μικρά μου θαύματα» (1974) τιμήθηκε μέ τό Κρατικό Βραβείο Ποίησης. Έχει επίσης άσχοληθεί μέ τή μελέτη τής λογοτεχνίας μας, τό δοκίμιο και τήν κριτική και έχει συνεργαστεί σέ περιοδικά, έφημερίδες και έγκυκλοπαίδειες. Πήρε μέρος σέ διεθνή Συνέδρια Ειρήνης στή Σόφια και στή Βαρσοβία και τελευταία εκπροσώπησε τήν έλληνική λογοτεχνία, μαζί μέ άλλους συναδέλφους του, στό Βαλκανικό Συνέδριο Συγγραφέων στην Κωνσταντινούπολη. Είναι πρόεδρος τής Έταιρίας Γραμμάτων και Τεχνών Πειραιά και μέλος του Δ.Σ. τής Έταιρίας Έλλήνων Λογοτεχνών. Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σέ ζένες γλώσσες και έχουν περιληφθεί σέ ευρωπαϊκές και άμερικανικές άνθολογίες.